

Szerzői jogi irányelvek

MÁRKU MÓNIKA

Az alábbiakban fontosnak tartjuk közölni az Egyesület állásfoglalását a szerzői jogi irányelvek átültetési előterjesztéséről.¹

A Magyar Könyvtárosok Egyesülete (MKE) véleménye az előzetes társadalmi egyeztetés keretében megküldött a szerzői jogi irányelvek átültetési tervezetéről szóló előterjesztésről

A Magyar Könyvtárosok Egyesülete (MKE) véleménye az előzetes társadalmi egyeztetés keretében megküldött a szerzői jogi irányelvek átültetési tervezetéről szóló előterjesztésről.

Baráthné Dr. Hajdu Ágnes MKE elnök levele Dr. Bóka János európai uniós és nemzetközi igazságügyi együttműködésért felelős államtitkár úr részére:

„Tisztelt Államtitkár Úr!

A Magyar Könyvtárosok Egyesülete (MKE) köszönettel megkapta véleményezés céljából az előzetes társadalmi egyeztetés keretében megküldött a szerzői jogi irányelvek átültetési tervezetéről szóló előterjesztést. Az MKE az alábbi véleményt alakította ki és az alábbi észrevételek kívánja tenni a tervezettel kapcsolatban.

BEVEZETŐ

Állásfoglalásunkban és javaslatainkban az átültetési javaslatoknak a könyvtári szolgáltatásokat érintő rendelkezéseire koncentráltunk, de néhány esetben olyan kérdésekben is véleményt nyilvánítunk, amelyek nem elsődlegesen a könyvtári ellátás rendszerére vonatkoznak.

A szerzői jogi törvény preambuluma a következőt írja: „a technikai fejlődéssel lépést tartó, korszerű szerzői jogi szabályozás”. Véleményünk szerint sajnos a technikai fejlődés meghaladta a törvényt. Az EU a DSM irányelvek bevezetésével, illetve a jogharmonizációra való törekvéssel szeretné javítani Európa versenyképességét Amerikával és Japánnal szemben. Ehhez az kell, hogy a kutatók és az oktatási intézmények jogszerűen és szabadon hozzáférjenek az adatokhoz és művekhez, illetve ezekkel a célokkal szabadon felhasználhassák őket.

KONKRÉT ÉSZREVÉTELEK, JAVASLATOK

2. módosítás

Az A) opciót támogatjuk. A könyvtárak felhasználóinak egy jelentős részét alkotó fiatalok (egyetemi hallgatók) körében nagy népszerűségnek örvendenek a különböző képek és egyéb szerzői művek humor céljára történő felhasználásai (pl. mémek). Ennek a felhasználási módnak a jogszerűség szürke zónájából való kiemelését támogatandónak tartjuk, amihez a 2. módosítás A) opciója szerinti értelmezés sokat tesz hozzá.

4. módosítás

¹ A szöveg forrása: <https://mke.info.hu/wp-content/uploads/2020/06/Velemenyezes-2020-06-08-MKE-final.pdf>

Az indokolás első mondata hibásan hivatkozik a DSM irányelv 2. cikk 5. pontjára. Helyesen: 2. cikk 6. pont.

A szabad felhasználás eseteit összefoglaló, IV. fejezet módosításai

9. módosítás

A javaslat fontos alapelvet fogalmaz meg, miszerint a szabad felhasználás szerződéssel vagy egyoldalú jognyilatkozattal való kizárása vagy korlátozása semmis, ha az Szjt. eltérően nem rendelkezik. A módosítás beépítése az Szjt-be nagyon fontos garanciális erővel bír a könyvtárak számára.

10. módosítás

Az újonnan bekerülő 33/A. § (1) bek. 2. pont nagyon fontos **új gyűjtőfogalmat vezet be**; jó-nak tartjuk a kulturális örökségvédelmi intézmény elnevezés használatát.

A (2) bek. 1. pontjában a kutatóhely fogalmi meghatározásánál a javaslat eltér a DSM irányelv 2. cikk 1. pontjától, miszerint csak a b) alpontra vonatkoztatja a vállalkozás elsőbbségi hozzáférést tiltó mondatrészt, holott a DSM irányelv mind az a) alpont, mind a b) alpont esetére alkalmazandónak rendeli (ahogy az irányelv központosításából és bekezdéstörési megoldásából is kikövetkeztethető).

A (2) bek. 3. pontja: A szöveg- és adatbányászat bevonása a szabad felhasználások körébe korszerű és szükséges rendelkezés a könyvtárak számára.

14. módosítás

A módosítás 2 szövegtervezete közül a B) opciót támogatjuk.

15. módosítás

Az egyes felhasználási esetek körében a **magán-célú másolás** esetén a jövedelemszerzés, vagy jövedelemfokozás mellett újabb feltételként fogalmazódik meg a felhasználással érintett műhöz való **hozzáférés jogszerűsége**. Nagyon fontos a törvény erejét is latba vetni annak tudatosítására, hogy az interneten engedély nélkül hozzáférhe-

tővé tett szerzői jogi védelem alatt álló művek nem tartozhatnak a szabad felhasználás körébe.

16. módosítás

A (2) pontban foglalt rendelkezés törlése örven-detes, hiszen elavult technikai megoldásról volt szó. Fontos lenne azonban a törvény szövegében is rögzíteni, hogy melyek azok a kritériumok, amelyeknek a szabad felhasználás esetkörébe tartozó felhasználás során meg kell felelni va-lamennyi műtípus (azaz nem csak a könyvek, folyóiratok, napilapok) esetén. A háromlépcsős tesztre való hivatkozás csak az átültetés indoklá-sában fordul elő és a szabályt a gyakorlatban alkalmazók számára túl kevés támpontot ad, ezért fennáll a veszélye a jóhiszemű, de mégis jogsértő könyvtári szolgáltatások bevezetésének (pl. teljes könyvek digitalizálása a könyvtári rep-rográfiai forráspontokon). Javasoljuk (még, ha jogászai szemmel felesleges ismétlődésnek is lát-szik), hogy a háromlépcsős teszt kritériumrend-szerére a visszautalás itt rögzítve legyen.

17. módosítás

Üdvözöljük, hogy a más személy általi másolat-készítés tilalma megszűnik; fontos, előre mutató változás, de a 16. módosításhoz fűzött megjegy-zésre tekintettel (ahogy arra ott utaltunk), a ma-gáncélú másolás kritériumainak pontosítása nél-kül jogsértő gyakorlatok kialakulásához vezet-het. Így itt is nyomatékosítva kérjük a 16. módo-sításhoz tett javaslatunk befogadását.

18. módosítás

Az **intézményi többszörözés** esetén a törvény-módosítás és az irányelv szövege között **nincs összhang**: Szjt. módosítás szövegében egyes számban áll a következő: “kulturális örökségvé-delmi intézmény a gyűjteményének állandó ré-szét képező”, az átültetendő irányelv (DSM 6. cikke) viszont többes számban fogalmaz (az an-gol és a német szövegverzióban is)! Nagy kü-lönbség van aközött, hogy az egyes állományo-kat különálló egységként, vagy egy ésszerűen együttműködő rendszerként kezeljük.

Határozottan kérjük, hogy a kormány által elfogadott Közgyűjteményi Digitalizálási Stra-tégia (KDS) szellemével összhangban azzal se-gítsük a KDS szolgáltatásorientált szemléletének a megvalósulását, hogy a 35. § (4) bekezdés ne

külön-külön egy-egy kulturális örökségvédelmi intézményre, hanem azok rendszerére vonatkozik, és így ezek az intézmények összehangolt együttműködés keretén belül élhessenek az e pontban meghatározott másolatkészítés jogával.

A **18-19. módosítás** szerint kulturális örökségvédelmi intézmény készíthet műről másolatot, ha az nem jövedelemszerzést szolgál. Pl. megőrzésre, könyvtárközi kérés miatt, intézményi célokra. **Ezek szerint akár egész könyv másolata is kérhető könyvtárközi kölcsönzéscéljából?** Kérjük ezt egyértelműsíteni.

21 – 22. módosítás

A **szöveg- és adatbányászat** új szabad felhasználási esetként való bevezetése korszerű, modern rendelkezés. A jogi szövegek feltárása, kutatása kapcsán, a digitális bölcsészet és más szakterületek terén nagy lehetőségeket rejt magában.

A szövegben a szöveg- és adatbányászat kifejezés használata és helyesírása néhol pontatlan. Minden esetben a teljes, pontos kifejezést lenne célszerű használni (pl. 35/A§ (1) c pontjában csak szövegbányászat kifejezés szerepel). A 35/A (2) b pontjában a másolatok megfelelő biztonsági szinten való tárolása pontosítása lenne szükséges, nemzetközi szabvány megjelölésével.

A **21-22. módosítások** szerint szabad felhasználásnak minősül a szöveg- és adatbányászathoz végzett többszörözés és kimásolás. A kulturális örökségvédelmi intézmények és kutatóhelyek esetében a **22. módosítás** érvényes, amely feltételül szabja a jogszerű hozzáférést, a másolatok megfelelő biztonsági szinten történő tárolását, valamint a megőrzésük okát tudományos kutatási célként definiálja. Fontos különbség a **21. módosítással** szemben, hogy az adatok megőrzésének itt nincs időbeli korlátja. A szövegezés elfogadható.

25. módosítás

Az **árva művek** felhasználásával kapcsolatos szabályokat szükséges lenne összehangolni a GDPR személyes adatok kezelésére vonatkozó szabályaival, mind a jogosultkutatás (41/A§ (1)-(2) bekezdések), mind az engedélyezési eljárás (különösen 41/B (1b)c pont) során.

A 41/B. § (1b) bek. c) pontjába beillesztett módosítást javasoljuk átfogalmazni, mert zavaros.

Egy szerzői mű biztonságos (két vagy több mű összekeverését kizáró) azonosítására alkalmas alapadatok: a mű szerzőjének neve, a mű címe és a kiadás (első nyilvánosságra hozatal) éve. Javasoljuk a pontot úgy megfogalmazni, hogy ezek ne keveredjenek a “lehetséges” adatok felsorolásával:

“c) a mű vagy a teljesítmény azonosítására alkalmas adatokat, így különösen a mű vagy a teljesítmény címét, a szerző nevét, a mű vagy a teljesítmény első nyilvánosságra hozatalának évét és - ha ez lehetséges - a szerző születésének és halálának évét, a jogosult, több jogosult esetén valamennyi jogosult nevét, valamint lakcímét vagy tartózkodási helyét;”

26. módosítás

Elírás javítása: a (7) bekezdésben “eljárásértért”

helyett “eljárásért”.

27. módosítás

A kereskedelmi forgalomban nem elérhető művek Ez a fejezet teljesen új, és nagyobb feladatot ró a kulturális örökségvédelmi intézményekre a kereskedelmi forgalomban nem elérhető művek terjesztése, többszörözése és nyilvánossághoz való közvetítésének terén.

Pontatlan a területi hatály meghatározása. Az Egységes Piac szabályozása során a szabályozó eszközök az Európai Gazdasági Térség területére szólnak. Ebben a fejezetben (IV/B fejezet) több pontján az Európai Unió tagállamai jelennek meg (pl. 41/L§ 1. pontja, 41/M§ (3) bekezdés). Ezt pontosítani szükséges.

28. módosítás

A 41/M§ (1) bekezdésében a tiltakozó nyilatkozatot tételére csak a szerzőt hatalmazza fel. Az indoklás azonban utal arra, hogy a tiltakozás joga a jogosultat is megilleti, ez esetben ennek kell szerepelnie a jogszabály szövegében is.

A 28. módosítás szerint a kulturális örökségvédelmi intézmények a gyűjteményük állandó részét képező kereskedelmi forgalomban nem elérhető művek nem kereskedelmi célú többszörözésének, terjesztésének, nyilvánossághoz való közvetítésének engedélyezésére és az ezért fizetendő díj mértékének megállapítására a közös

jogkezelővel köt szerződést a kulturális örökségvédelmi intézmény, kivéve, ha a szerző tiltakozó nyilatkozatot tett.

Kérdés: Minden egyes könyvtárral szerződést kötnek, vagy beleveszik az EMMI által fizetett jogdíjba? Kérjük a szöveg ennek megfelelő egyértelműsítését.

Kérdés: Mit jelent az, hogy „a gyűjteményük állandó részét képező” művek? Nyilván az előfizetéssel csak használati jogot szerzett művek nem tartoznak ide, de azon túl hogyan bizonyítja a kulturális intézmény, hogy gyűjteménye állandó részéről van szó? Egyedileg leltárba vett dokumentumok? Vagy csoportos leltári felvétel is elegendő? Hogyan értelmezzük ezt a gyakorlatban?

29. módosítás

A kereskedelmi forgalomban nem elérhető (out of commers) művek kulturális örökségvédelmi intézmény általi felhasználására vonatkozó szabályok (41/M. § és 41/N. §) a felhasználás két típusát különböztetik meg aszerint, hogy az adott műtípus adott felhasználásának (nem kereskedelmi célú többszörözés, terjesztés és nyilvánosságához közvetítés) jogosítása kiterjesztett közös jogkezelés körébe tartozik-e ((1)-(3) bek.), avagy sem ((4) bek.). A kiterjesztett közös jogkezelés alá nem tartozó felhasználási módok esetében (amennyiben a konkrét műtípus adott felhasználási módjára nincs reprezentatív közös jogkezelő szervezet), a törvényjavaslat szabad felhasználási esetként nevesít. Az Szjt. szabad felhasználásokról szóló IV. fejezetének értelmezése alapján az a véleményünk, hogy valódi szabad felhasználás esetén nincs hatósági nyilvántartásba vételi kötelezettség. Ennek értelmében a 41/M. § (4) bekezdés átfogalmazását javasoljuk: a szövegben ne szerepeljen a szabad felhasználás kifejezés, mert az félreértésre ad lehetőséget. (Hasonlóan az árva művekről szóló 41/F-K. §-okhoz, ahol szintén hasonló rendszerben történik a művek kedvezményezett intézményi felhasználásának jogosítása). Ezt azért is javasoljuk megfontolásra, mert az Szjt. rendszerében a szabad felhasználások esetei egy helyen, a 4. fejezetben található meg, és ennek a jól követhető, átlátható rendszernek a megtörése megbontja az Szjt. koherenciáját.

Továbbá javasoljuk, hogy a törvény határozzon meg 12 hónap díjazás nélküli türelmi időt azokra a felhasználásokra, melyeket a 41/M. § (4) bek. alapján jogszerűen kezdett meg a kulturális örökségvédelmi intézmény, de a felhasználás ideje alatt létrejött az adott műtípus, adott felhasználási módjának jogosítására közös jogkezelő szervezet (avagy valamelyik létező közös jogkezelő hatáskörébe kerül az adott felhasználási mód). Ez adna garanciát a kulturális örökségvédelmi intézményeknek arra, hogy az általában kötött költségvetési tervezésükbe be tudják építeni a felhasznált 6 művek további felhasználásához kapcsolódó jogdíjakat, vagy megfelelő határidővel döntést tudjanak hozni a felhasználás beszüntetéséről.

31. módosítás

A 31. módosítás első része azt mondja ki, hogy a szerző bármikor tiltakozhat a felhasználás ellen. A második részben az áll, hogy annak vizsgálatát, hogy az adott mű kereskedelmi forgalomban elérhető-e, a kulturális örökségvédelmi intézmény (többek között a könyvtár) köteles elvégezni. Ugyanitt olvasható: „Az elérhetőségvizsgálat során a kulturális örökségvédelmi intézmény tartozik felelősséggel az adott helyzetben általában elvárható erőfeszítések megtételéért.”

Kérdés: Ez pontosan mit jelent? Mi az „általában elvárható erőfeszítés”? Kérjük szépen definiálni.

33. módosítás

Az MKE nagyon fontosnak tartja az 1999. augusztus 31-ei időhatár bevezetését a kereskedelmi forgalomban nem kapható művek azonosításának egyszerűsítése érdekében. Ugyanebben a módosításban olvasható, hogy a kulturális örökségvédelmi intézmény köteles nyilvántartást vezetni a 47/M paragrafus (1) és (4) bekezdése szerinti általa végzett felhasználásokról, ezt elektronikus úton benyújtani a Hivatalnak, akik ezt a kiegészítik a tiltakozásra vonatkozó információkkal, és azonnal továbbítják az Európai Unió Szellemi Tulajdoni Hivatalának. Az adott művek csak 6 hónappal ezután kerülhetnek felhasználásra. Vagyis: a könyvtáraknak le kell folytatniuk a kutatást, hogy egy mű kereskedelmi forgalomban elérhető-e (Hogyan? Erre nem tér ki a törvénytervezet), listába kell gyűjteniük az általuk felhasználni kívánt kereskedelmi forga-

lomban nem elérhetőnek vélt műveket a következő adatokkal kiegészítve:

- a mű azonosítását lehetővé tévő,
- a felhasználási engedély felelővel kapcsolatos lényeges,
- a felhasználási engedély területi hatályára vonatkozó,
- a felhasználási engedély alapján megvalósított felhasználással kapcsolatos lényeges információkat.

Utána az SZTNH hozzáteszi a tiltakozásra vonatkozó információkat, de semmi egyebet (a továbbított adatokért nem vállalja a felelősséget), és rögtön tovább küldi az Európai Unió Szellemi Tulajdoni Hivatalának, akik online hozzáférhetővé teszik a listát egy Uniós portálon, hogy lehetőséget adjanak a szerzőknek a tiltakozásra.

Az adott művet az online megjelenéstől számított minimum 6 hónapig nem lehet felhasználni. Fontos kitétel még: „a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala, a felhasználást végző kulturális örökségvédelmi intézmény, valamint az engedélyezésre jogosult közös jogkezelő köteles honlapján tájékoztatást nyújtani a kereskedelmi forgalomban nem elérhető művek felhasználására vonatkozóan.”

Ezúton szeretném köszönetemet kifejezni, hogy lehetőséget kaptunk arra, hogy javaslatainkat és észrevételeinket megküldhessük a jogszabálytervezet vonatkozásában.

“10 lépés a nagyszerű könyvtárossá és információs menedzserré válás felé”

Magyar nyelvre fordította: Barátné Prof. Dr. Hajdu Ágnes és Dávid Boglárka

10 lépés a nagyszerű könyvtárossá és információs menedzserré válás felé

<p>1. Empátia</p> <p>Mit tudsz használód igényeiről?</p>	<p>2. Zsargon</p> <p>Értsenek használód: használj hozzájuk közelálló nyelvezetet, a megfelelő szövegsz összefüggésben!</p>	<p>3. Stratégia</p> <p>Legyen stratégiád: szolgáltatásaid és termékeid a használói igények szempontjából tervezd!</p>
<p>4. Jogi keretek</p> <p>Vedd figyelembe a jogi kereteket, de ne felejts el gyakorlatias lenni!</p>	<p>5. Változás</p> <p>Légy előrelátó: változtasd meg azt, ami fejleszhető!</p>	<p>6. Csapatmunka</p> <p>Együtt mindig többre jutunk!</p>
<p>7. Értékelés</p> <p>Használj mutatókat és figyelj arra, hogy a szolgáltatások mindig kifizetődők legyenek!</p>	<p>8. Innováció</p> <p>Légy merész, innovatív és bátor! Javasolj érdemleges és életképes dolgokat!</p>	<p>9. Naprakészség</p> <p>Tartsd magad naprakészen: képezd magad folyamatosan, mindig légy tájékozott szakmai ügyekben, olvasd a híreket...</p>
<p>10. Boldogság</p> <p>Próbálj nagyon boldog lenni, bárhol is dolgozol!</p>		

Gloria Pérez-Salmerón. IFLA Elnök @GPSalmeron --- Eli Ramirez. Könyvtáros @eliramirez82
Translation: Boglárka Dávid. Librarian @boglarcka_david --- Ágnes Hajdu Barát. LIS Professor @hajdu55